

Kerk in de gevangenis

Eerste paasdag

Het is eerste paasdag 's avonds als ik aan dit artikel begin.

Ik denk terug aan de kerkdienst van vanmorgen in de gevangenis. De viering van het Paasfeest met 20 bewoners (de helft van de bevolking) en 20 mensen van buiten.

De koffie staat klaar met iets erbij en de kerk-gangers gaan rond elkaar begroetend. Ze geven elkaar allemaal de hand. Er is herkenning. „Hoe is het met je?“ „Ik denk aan m'n vrouw, ze zal wel alleen zijn, ik ben hier tenminste nog in de kerk om bekenden te zien“.

Mensen komen samen. Uit van elkaar verschillende werelden, maar ze willen elkaar toch ontmoeten. Er zijn jongeren van buiten, maar ook ouderen. Enkele bewoners van het bejaardencentrum Uitzicht. Ze komen regelmatig in de gevangeniskerk. Ze voelen zich sterk met de gemeente daar verbonden.

„Komen die oude mensen ook? Ik vind het fijn als ze er zijn. Ik houd van oude mensen“.

Muziek op de achtergrond. Popmuziek. Even de overgang. Toegroeien naar de viering. En dan, het gaat vanzelf, iedereen gaat zitten in een grote kring. De tafeltjes met kaarsen en bloemen erop, staan rondom de liturgische tafel. Er zijn stoelen tekort. En je denkt: buiten zijn de kerken eerder te groot dan te klein. In de gevangenis is dat soms net andersom.

Het hoge spel van de liturgie kan beginnen. Daar juicht een toon, daar klinkt een stem. De verkondiging en de viering van het paas-evangelie. We zingen ervan uit het liedboek, voorgezongen door de cantorij. Elkaar helpen opzoeken en aanwijzen.

Schorre stemmen, licht bewegende lippen, aarzelend, vaste en heldere stemmen, je naar elkaar toe bewegen om uit één boek te kunnen zingen.

Samen bidden: hardop ONZE VADER gaan zeggen.

De inzameling der gaven bestaat uit zelfgekweekte planten voor de bewoners van het bejaardencentrum. Ze worden er iedere week gebracht ter gelegenheid van de verjaardagen. En dan tenslotte de viering van de gemeenschap. De schaal met cake gaat van hand tot hand. Een liefdemaal, als teken van onze verbondenheid.

Wat wij hier beleven is het brood dat gedeeld wordt! We willen het elkaar niet langer afhandig maken. Maar juist aan elkaar doorgeven. Na afloop weer koffie en muziek, maar vooral ontmoeting en gesprek.

„Morgen, tweede paasdag, zien we elkaar weer, bewoners en gemeente van buiten, 's avonds bij de gezamenlijke maaltijd“.

Een kleine gemeente bijeen op de paas-morgen.

Een gemeenschap van mensen — met veel dat hen van elkaar scheidt — maar ondanks dat toch op elkaar betrokken, omdat zij (gaan) weten dat zij allen slechts van genade kunnen leven.

Binnen en buiten de muren

Uitgangspunt van het gevangenispastoraat is dat zich binnen de gevangenis een gemeente vormt die samenkomt rondom kerkdienst en catechese. En die gemeente maakt deel uit van de gemeente van Christus buiten de muren.

De gemeente binnen en buiten de muren dient op elkaar betrokken te zijn. Het is de taak van het gevangenispastoraat om mensen in een sterk gesloten situatie te betrekken op de beloften van het komende Ko-

ninkrijk van God en op de gemeente die in en vanuit deze belofte leeft en werkt.

Medegelovigen

Het kerkewerk in de gevangenis is voor veel gemeenteleden onbekend terrein.

„Ik ben in de gevangenis geweest en gij zijt tot mij gekomen“.

We weten dat het een woord van Jezus is. Maar je kunt ondanks dat een enorme afstand voelen. Een weerzin misschien wel. Misdaden zijn aangrijpend, als je erover leest en ervan hoort. Het kan je diep in je hart raken. Een gevoel van onveiligheid en onzekerheid geven. Het gevoel dat je niet meer veilig over straat kunt lopen.

Het evangelie leert ons echter om gevangenen als onze medemensen te zien. Medegelovigen. Het is de reis in z'n eigen geschiedenis gaan verstaan.

Niet om goed te praten, wat niet goed te praten is. Van mijzelf niet en van de ander niet.

Kerkzijn in de gevangenis: het komt vaak aan op luisteren en de ander helpen vertellen, waar het geknakt en gebroken is. Ervaringen van pijn delen, begrip opbrengen. En dan hoor je dat criminaliteit meestal geen incident is. Dat er een geschiedenis aan vooraf is gegaan. Vaak tragisch en aangrijpend. Jonge mensen die zijn opgegroeid in een gezin, waarin zij de gebrokenheid van het leven aan den lijve moesten ervaren. Een jeugd, waarin alles ontbrak wat er had moeten zijn om naar volwassenheid toe te kunnen groeien: niet gewenst, verwaarloosd, verwend uit onmacht om schuldgevoelens af te kopen, geen duidelijk en herkenbaar opvoedingspatroon, geen voorgeleefde hanteerbare normen en waarden.

Ik ontmoet veel mensen die altijd kansarm zijn geweest in veel opzichten. En ze zijn dan niet goed in staat om de vicieuze cirkel waarin hun bestaan zich afspeelt op eigen kracht te doorbreken.

Begrip opbrengen is geen goedpraten en gladstrijken. Het is voorwaarde om mensen te helpen verstaan wat hun verantwoordelijkheid tegenover God en medemensen inhoudt. Samen met de mensen zoeken in het licht van het evangelie naar een verantwoord leven.

De kerkdienst en de catechese bieden mogelijkheden om met mensen van buiten — medegelovigen — daarvan ervaringen op te doen.

In dit verband moet ook ons gevangenis-diaconaat worden gezien.

We hebben als gevangenisgemeente het bejaardencentrum tot onze zorg gerekend. Onze gaven van eigen inzet, de planten, zijn voor de mensen daar bestemd. En de bejaarden hebben dat begrepen. Ze doen iets terug. Iets dat heel wezenlijk is. Ze geven door hun regelmatig bezoek aan de kerkdiensten in persoon blijk van verbondenheid en acceptatie.

„Nu is op aard geen goede daad meer tevergeefs gedaan“.

Wat je in verantwoordelijkheid, in dienstbaarheid doet, zal gezegend worden.

Ik zie een kerkdienst in de gevangenis als een oefenplaats van het heil. Zomaar elkaar een arm geven. Voor elkaar koffie halen. Een attentie, met zorg gekweekt. Heel simpel. Niet wereldschokkend. Maar wel heel diepgaand. Omdat mensen die onbereikbaar voor elkaar waren, elkaar in liefde aanvaardden.

Nazorg

Gevangenispastoraat kan niet zonder de actieve betrokkenheid en participatie van de gemeente. In Den Haag is onlangs de stichting EXODUS opgericht om de relatie tussen Gevangenisgemeente en Buitengemeente te bevorderen. Maar vooral ook om de gemeente te betrekken op de nazorg. Want de gemeente heeft ook een taak om te helpen voorkomen.

Niemand wordt gelukkig van criminaliteit. Exodus heeft een huiskamer, die openstaat voor mensen die vrijkomen en zich verder oriënteren op een nieuw en zinvol bestaan. Exodus is een project van de kerken. Om nieuwe wegen met elkaar te oefenen. Daarvoor zijn geld en mensen nodig om dat uit te bouwen.

U kunt het steunen door u op te geven als vrijwilliger (tel. 070-64.66.51) of een gift over te maken (giro: 19.89.910, Stichting Exodus, Den Haag).

Gevangenispastoraat is tegen alle uitzichtloosheid in met mensen op weg gaan, georiënteerd op Hem die uit de diepste wanhoop opstond, de HEELMAKER en VERZOENER van wat gebroken is in het mensenleven.

J. D. W. Eerbeek
prof. geestelijk verzorger
Gevangenis Scheveningen
Huis van Bewaring 's-Hertogenbosch
Wolfhezestraat 61, 2573 NT Den Haag